

บทที่ 2

กฎหมายบุคคล ทรัพย์สินและทรัพย์สินสิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ ?

กฎหมายแพ่ง เป็นกฎหมายเอกชนว่าด้วยเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ ระหว่างเอกชนต่อเอกชน ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

กฎหมายพาณิชย์ คือ กฎหมายว่าด้วยสิทธิ
และหน้าที่ของบุคคล อันเป็นกฎหมายที่
เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการค้า โดยวางระเบียบ
เกี่ยวพันทางการค้าหรือธุรกิจระหว่างบุคคล
เช่น การตั้งหุ้นส่วนบริษัท การประกอบการ
รับขน และเรื่องเกี่ยวกับตัวเงิน เช่น เช็ค
กฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย การเช่าทรัพย์สิน
การจำนอง การจำนำ เป็นต้น

****กฎหมายแพ่งของไทย
บัญญัติไว้ในรูปของประมวล
กฎหมายรวมกับกฎหมาย
พาณิชย์ รวมเรียกว่า
“กฎหมายแพ่งและพาณิชย์”**

แพ่ง อาญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ประมวลกฎหมายอาญา
ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๘

แหล่งกฎหมายไทยครบสมบูรณ์
www.soutpaisallaw.com

www.soutpaisallaw.com
ระบบนิเทศกฎหมายทันสมัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งออกเป็น 6 บรรพ คือ

บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป

บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้

บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา

บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน

บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว

บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก

ตอนที่ 1 บุคคล

Pre-Post Test

- บุคคลธรรมดาแตกต่างกับนิติบุคคลอย่างไร
- การเริ่มและการสิ้นสุดสภาพบุคคล หมายถึง
- ส่วนประกอบของสภาพบุคคล มีอะไรบ้าง
- ผู้เยาว์ หมายถึง

บทนำ

กฎหมายว่าด้วยบุคคล เป็นกฎหมายแพ่งที่วางบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับบุคคล ตั้งแต่การเริ่มสภาพบุคคล ความสามารถของบุคคล และการสิ้นสภาพของบุคคล

กฎหมายว่าด้วยบุคคล มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายแพ่งลักษณะอื่นๆ ที่ ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น การทำนิติกรรมสัญญาจะมีผลสมบูรณ์จะต้องกระทำขึ้นโดยบุคคลที่มีความสามารถ สมบูรณ์ ซึ่งการจะทราบว่าบุคคลนั้นมีความสามารถสมบูรณ์หรือไม่ ต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับ**กฎหมายว่าด้วยบุคคล** มาพิจารณา

กฎหมายมรดกกำหนดว่าเมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ดังนั้น การพิจารณาว่ามรดกตกทอดแล้วหรือไม่แล้วจะตกทอดแก่ใครต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับ**กฎหมายว่าด้วยบุคคล** มาพิจารณาประกอบ นอกจากนี้กฎหมายบุคคลยังมีความเกี่ยวข้องไปถึงกฎหมายลักษณะอื่นอีกด้วย

ความหมายและประเภทของบุคคล

- คนซึ่งสามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เรียกว่า **บุคคลธรรมดา** กลุ่มบุคคลหรือองค์กรซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่บุคคลธรรมดา และให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เรียกว่า **นิติบุคคล**
- บุคคลตามกฎหมายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บุคคลธรรมดา

2. นิติบุคคล

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.1 ความหมายของบุคคลธรรมดา

1.2 การเริ่มสภาพของบุคคลธรรมดา

1.3 ส่วนประกอบของสภาพบุคคล

1.4 ความสามารถของบุคคล

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.1 บุคคลธรรมดา (Natural person)

คือคนหรือมนุษย์ปุถุชน ซึ่งสามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ผู้เขียน ผู้อ่าน

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.2 การเริ่มสภาพของบุคคลธรรมดา

สภาพบุคคล (Personality) คือ ภาวะหรือความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนั้น การเริ่มสภาพบุคคลจึงหมายถึง การเริ่มสภาวะความเป็นผู้ทรงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรค 1 “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย” ดังนั้นการเริ่มสภาพบุคคลจึงเริ่มขึ้นเมื่อมีองค์ประกอบ 2 ข้อ คือ

1. มีการคลอด
2. การอยู่รอดเป็นทารก

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.มีการคลอด คือ การที่ทารกได้คลอดจากครรภ์ของมารดา ในทางการแพทย์นั้นการคลอดได้แก่ การที่อวัยวะของทารกทุก ส่วนพ้นจากครรภ์มารดาโดยไม่พิจารณาว่าได้มีการตัดสายรก หรือไม่

ดังนั้นถ้าอวัยวะของทารกยังไม่พ้นจากครรภ์มารดา ทั้งหมดก็ถือไม่ได้ว่าได้มีการคลอดเกิดขึ้นหรือยังไม่มีสภาพบุคคล นั้นเอง สำหรับวิธีการคลอดนั้นจะกระทำด้วยวิธีอย่างไรก็ได้

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

2. การอยู่รอดเป็นทารก หมายถึง เมื่อทารกคลอดแล้วมีชีวิต ปัญหาของการอยู่รอดเป็นทารก คือ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกหรือไม่ ในทางการแพทย์พิจารณาจากการที่เด็กคลอดแล้วมีการแสดงปฏิกิริยาแห่งชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง (sign of separate existence) เช่น การหายใจ การเต้นของหัวใจ การเต้นของสายสะดือ การเต้นของกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวของร่างกาย เป็นต้น ถือว่าทารกคลอดแล้วมีชีวิต

การมีชีวิตของทารกทางการแพทย์ถือเอาการหายใจของทารก เป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญญาณของการมีชีวิต

ดังนั้น หากทารกได้หายใจโดยตนเองแม้ว่าจะเพียงชั่วขณะหนึ่งแล้วถึงแก่ความตายก็ถือว่าทารกได้มีสภาพบุคคลแล้ว

ตัวอย่าง นาง A ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ ถูกนาย B กระทำโดยประมาทขับรถชนเป็นเหตุให้นาง A ใต้บาดเจ็บและแท้งบุตร เช่นนี้ การทำให้นาง A แท้งบุตรนาย B จะมีความผิดตามกฎหมายอย่างไรหรือไม่

ในเรื่องนี้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 และ 300
มาตรา 291 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

มาตรา 300 “ผู้ใดกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (แท้งลูก) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

****จะพิจารณาได้ว่าการที่นาย B จะมีความผิดตามมาตรา 291** นาย B จะต้องกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งมีความหมายโดยนัยว่าผู้อื่นนั้นจะต้องมีสภาพบุคคลก่อนจึงจะถึงแก่ความตายได้ ฉะนั้นเมื่อบุตรของนาง A ยังไม่เคยมีสภาพบุคคลจึงไม่อาจถึงแก่ความตายโดยการกระทำของนาย B ได้ ฉะนั้นนาย B จึงไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 แต่นาย B จะมีความผิดตามมาตรา 300

การขยายความคุ้มครองถึงสิทธิของทารกในครรภ์มารดา

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ทารกยังไม่มีสภาพบุคคลนำมาสู่การได้รับการรับรองคุ้มครองไม่เท่าเทียมกับผู้มีสภาพบุคคลแล้ว ซึ่งอาจจะนำมาซึ่งความไม่เป็นธรรม หรืออาศัยช่องว่างดังกล่าวไปกระทำความผิดหรือหาผลประโยชน์ได้ ดังนั้น กฎหมายไทย จึงให้ความคุ้มครองทารกซึ่งยังอยู่ในครรภ์ว่าสามารถที่จะมีสิทธิต่างๆ ได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรค 2 ต้องการคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์มารดาด้วย **“ทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลัง คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก”** ซึ่งอธิบายได้ว่าทารกในครรภ์แม้ว่าจะยังไม่มีสภาพบุคคลกฎหมายก็ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับผู้มีสภาพบุคคลแล้ว เพียงแต่ในขณะที่ทารกยังมิได้คลอดทารกจะใช้หรือเรียกร้องสิทธิต่างๆ ยังมิได้ ต่อเมื่อทารกได้คลอดมามีสภาพบุคคลแล้วจึงจะกระทำได้ หรือให้การรับรองและคุ้มครองย้อนกลับไปในขณะที่เป็นทารกในครรภ์นั่นเอง

ตัวอย่าง

นาย A นาง B เป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย นาย A ประสบอุบัติเหตุถึงแก่ความตาย ซึ่งขณะนั้นนาง B ปรียาตั้งครรภ์ได้ 6 เดือน เช่นนี้ ถ้าต่อมานาง B ได้คลอดบุตร เด็กดังกล่าวย่อมมีฐานะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนาย A ตามมาตรา 1536 แม้ว่าจะเกิดภายหลังจากการสมรสของนาย A และนาง B สิ้นสุดลงก็ตาม และมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมที่จะมีสิทธิได้รับมรดกของนาย A ตามมาตรา 1604 แม้ว่าขณะที่นาย A ตายถึงแก่ความตาย เด็กนั้นจะยังไม่มีสภาพบุคคลก็ตาม กฎหมายก็ให้สิทธิทารกในการรับมรดกได้

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.3 การสิ้นสุดสภาพบุคคล

การสิ้นสุดสภาพบุคคลของบุคคลธรรมดา มี 2 กรณี คือ

1. การตายตามธรรมชาติ (Death)
2. การตายโดยผลของกฎหมาย (Disappearance) หรือการตายโดยการสาบสูญ

A Thai death certificate form (ใบมรณบัตร) with a blue header and various fields for personal and medical information.

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1. การตายตามธรรมชาติ

การตายตามธรรมชาติ คือการตายโดยที่ร่างกายทุกส่วนหยุดทำงานและ
สิ้นชีวิตไป โดยที่การตายตามธรรมชาติจะไม่มี การฟื้นคืนชีวิตกลับมา มีสภาพ
บุคคลอีกต่อไป

ข้อสันนิษฐานว่าบุคคลหลายคนตายพร้อมกัน

มาตรา 17 “ในกรณีบุคคลหลายคนตายในเหตุภัยอันตรายร่วมกัน ถ้าเป็นการพัน
วิสัยที่จะกำหนดได้ว่าคนไหนตายก่อนหลังให้ถือว่าตายพร้อมกัน”

สภาพบุคคลสิ้นสุดลงเมื่อใดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในทางกฎหมายหลายๆ
ประการ อาทิเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1604 กำหนดว่าผู้
ที่จะเป็นทายาทได้จะต้องมีสภาพบุคคลอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

2. การตายโดยผลของกฎหมาย (Disappearance) หรือการตายโดยการสาบสูญ การตายโดยการสาบสูญเป็นการตายโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือกฎหมายสันนิษฐานว่าเขาถึงแก่ความตาย ซึ่งในความเป็นจริงบุคคลนั้นอาจจะยังไม่ตายก็ได้ กรณีเช่นนี้ถ้าบุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นสาบสูญยังไม่ตาย หรือตายในเวลาอื่นผิดไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็อาจร้องขอให้ศาลสั่งถอนคำสั่งสาบสูญ หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้ถูกต้องได้

หลักในเรื่องการสาบสูญเกี่ยวข้องกับสถานะของบุคคลที่เป็นคนสาบสูญ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนที่สาบสูญนั้น

ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการสาบสูญมี 2 ช่วงเวลา คือ

1. ระยะเวลาที่ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นเพียงผู้ไม่อยู่ (The absent person)
2. ระยะเวลาที่ให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญ (Disappearance)

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

ระยะเวลาเป็นคณสาบสูญ

หลักเกณฑ์การตายโดยการสาบสูญ (Disappearance)

1. บุคคลใดหายไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่ามีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลา

1.1 กรณีปกติ 5 ปี เป็นกรณีที่บุคคลหายไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่โดยไม่มีใครทราบข่าวคราวว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร ติดต่อกันเป็นระยะเวลา 5 ปี การนับระยะเวลาให้เริ่มนับการได้ทราบข่าวคราวครั้งหลัง

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.2 กรณีเหตุพิเศษ 2 ปี ในกรณีดังต่อไปนี้

1. หายไปในการรบหรือสงคราม ให้เริ่มนับเมื่อวันที่การรบสิ้นสุดลง หรือวันที่มีการประกาศยุติสงคราม
2. หายไปในยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทางประสพภัย ให้เริ่มนับแต่วันที่ยานพาหนะนั้นอัปปาง ถูกทำลาย หรือสูญหายไป
3. หายไปในเหตุอันตรายแก่ชีวิตประการอื่น ให้เริ่มนับแต่วันที่เหตุอันตรายแก่ชีวิตประการอื่นนั้นได้สิ้นสุดลง

1. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

1.4 ส่วนประกอบของสภาพบุคคล

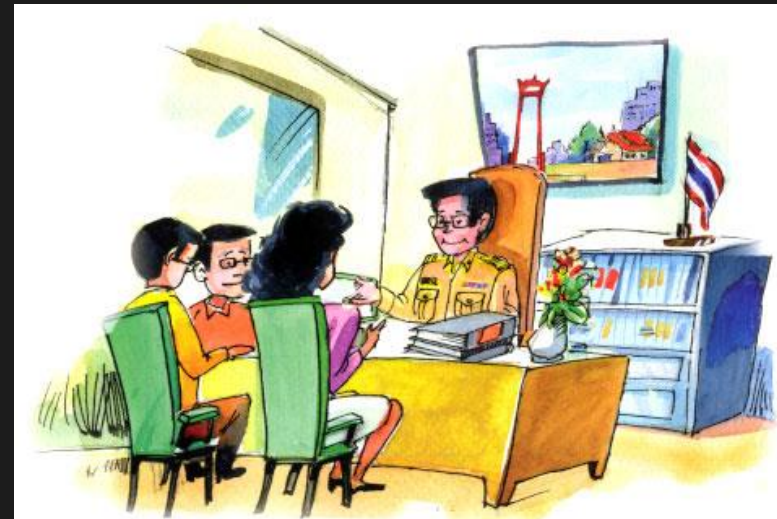
สภาพของบุคคลมีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้

1.ชื่อ

2.ความสามารถ

3.ภูมิลำเนา

4.สัญชาติ

1. ชื่อ เป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลเพื่อให้รู้ว่าแต่ละคนเป็นใคร

มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไร มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร

ส่วนประกอบของชื่อบุคคล

ตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 ส่วนประกอบของชื่อบุคคลมีดังนี้คือ

1. ชื่อตัว หมายความว่า ชื่อประจำบุคคล

2. ชื่อรอง หมายความว่า ชื่อประกอบถัดจากชื่อตัว

3. ชื่อสกุล หมายความว่า ชื่อประจำวงศ์สกุล ไม่เป็นชื่อของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ชื่อสกุลได้มาโดยผลที่ได้เกิดมามีสภาพบุคคล บุตรที่เกิดมาย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา (ป.พ.พ.มาตรา 1561) พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ที่บัญญัติว่า "หญิงมีสามีให้ใช้ชื่อสกุลของสามี" นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นอันใช้บังคับมิได้ (คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546) ดังนั้นหญิงมีสามีจึงมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้

เกิดในไทยต้องมี “สูติบัตร”

สาระสำคัญของชื่อบุคคล

ตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 ชื่อบุคคลมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสัญชาติไทยต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล และจะมีชื่อรองก็ได้
2. ชื่อตัวหรือชื่อรองต้องไม่พ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามของพระราชินี หรือราชทินนาม และต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย
3. ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ หรือผู้เคยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ แต่ได้ออกจากบรรดาศักดิ์นั้นโดยมิได้ถูกถอด จะใช้ราชทินนามตามบรรดาศักดิ์นั้นเป็นชื่อตัวหรือชื่อรองก็ได้
4. ชื่อสกุลต้อง
 - 4.1 ไม่พ้อง หรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย หรือพระนามของพระราชินี
 - 4.2 ไม่พ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับราชทินนาม เว้นแต่ราชทินนามของตนของผู้บุพการี หรือของผู้สืบสันดาน
 - 4.3 ไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ หรือชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว
 - 4.4 ไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย
 - 4.5 มีพยัญชนะไม่เกินกว่าสิบพยัญชนะ เว้นแต่กรณีใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

สายใจ เกาะมหาสนุก, สมศักดิ์ หวังกระแทกคาง, ณรงค์ นัฒไช้ป็น, กัณฑ์
สุญสินภัย, ศักดิ์พันธ์ ชอบนอนหงาย, บรรจง หนึ่งในยุคจักร, รรรรร
(อ่านว่า ระรันรอน), ท่านฮ่องเต้ สมลุนาวัน, การุณ เก่งระดมยิง, ลำเทียน
จ้องผสมพันธ์, มนศักดิ์ กางมุ้งคอย, แลคโตเย็น (ชื่อ), สร้อยเหม็น ฟาง
น้อย, วรุณาไศรก จันทรคดี, หรินาท ปรบักษ์เป็นจุล, ชัยยศ พรหมจารย์
พินาศ, นักรบ ชนะราวี, สงคราม ชนะราวี, นิธินัย เห็นเวหา, แคน อัคร
ฮาก, บารมี สมาริปัญญา, บรรพต เจ็ดพี่น้องร่วมใจ, ชาติชาญ เล่นเอาขำ,
บุญศรัทธา มหามงคล, หินชนวน อโศก, บุญพอ มีเท, จันมี โถรองมูล, นน
นที ปล้ำกะโทก, การหาญ โคนอม (อ่านว่า โด-นอม), สวย หยาดเอี่ยม,
ผ้อง หอยหอม ฯลฯ

ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย เข้าถึงข้อมูลได้จาก <https://www.posttoday.com/ent/news/214887>

2. ความสามารถ

ความสามารถของบุคคล หมายถึง สภาพที่บุคคลจะมีหรือใช้สิทธิและมีหน้าที่ตามกฎหมายได้เพียงใด

ความสามารถของบุคคลแบ่งออกเป็น

ความสามารถในการมีสิทธิ และ ความสามารถในการใช้สิทธิ

1. ความสามารถในการมีสิทธิ ทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ผู้หญิงหรือผู้ชาย ยากจนหรือร่ำรวย ย่อมมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกัน แต่สิทธิบางอย่างบุคคลจะมีได้ต่อเมื่อมีอายุ ถึงเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ผู้เยาว์มีสิทธิที่จะทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์แล้ว

2. ความสามารถในการใช้สิทธิ ในการใช้สิทธิกระทำการต่าง ๆ บุคคลจะต้องมีความสามารถ มีความรู้สึกผิดชอบ เด็กแรกเกิดย่อมสามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ แต่ไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้โดยลำพัง ตนเอง เนื่องจากยังไร้เดียงสา ไม่อาจใช้ความนึกคิด ไม่มีความรู้ความชำนาญแต่เดิมมานั้น ตัวอย่างปัจจุบันนี้ กฎหมายที่ตัดทอนความสามารถของหญิงมีสามีได้ถูกยกเลิกไปแล้ว หญิงมีสามี จึงไม่เป็นบุคคลที่หย่อนความสามารถต่อไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 วรรคสอง บัญญัติว่า "ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน"

บุคคลที่หย่อนความสามารถ หรือถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิมี 3 ประเภทคือ

1. ผู้เยาว์
2. คนไร้ความสามารถ
3. คนเสมือนไร้ความสามารถ

1. ผู้เยาว์ (minor)

ผู้เยาว์ คือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นผู้ที่ยังอ่อนในด้านสติปัญญา ความคิด และร่างกาย ผู้เยาว์ไม่สามารถทำนิติกรรมได้ตามลำพังตนเอง เพราะขาดความรู้ ความชำนาญ ถ้าปล่อยให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมได้ตามลำพังตนเองแล้ว อาจจะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความรู้ ความสามารถดีกว่าทำการเอาเปรียบได้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เยาว์

การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์

ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะได้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ

1. บรรลุนิติภาวะโดยอายุ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 19)
2. บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว (มาตรา 20 และ 1448)

ผู้เยาว์ทำนิติกรรม

มาตรา 21 บัญญัติว่า "ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น" จะเห็นได้ว่าผู้เยาว์จะทำนิติกรรม จะต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน เช่น ผู้เยาว์ต้องการเช่าบ้าน 1 หลัง ต้องการกู้เงินจากบุคคลอื่น หรือต้องการซื้อรถยนต์ 1 คัน ผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน

ใครเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม

ผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่

1. ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร (มาตรา 1569) ผู้ใช้อำนาจปกครอง ได้แก่ บิดามารดาของบุตร (มาตรา 1566)

2. ผู้ปกครอง ถ้าผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง ก็อาจมีการตั้งผู้อื่นเป็นผู้ปกครองได้ (มาตรา 1585) ผู้ปกครองนั้นให้ตั้งโดยคำสั่งศาลเมื่อมีการร้องขอของญาติของผู้เยาว์ อัยการ หรือผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายที่หลังได้ระบุชื่อไว้ในพินัยกรรมให้เป็นผู้ปกครอง (มาตรา 1586)

การให้ความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

การให้ความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมจะทำอย่างไรก็ได้ เช่น ให้ความยินยอมเป็น ลายลักษณ์อักษร ด้วยวาจา หรือให้ความยินยอมโดยปริยายก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของนิติกรรมนั้น ๆ เช่น ผู้เยาว์ต้องการทำนิติกรรมซื้อรถยนต์ 1 คัน ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจจะเขียนหนังสืออนุญาตให้ผู้เยาว์ซื้อได้ หรืออนุญาตด้วยวาจาให้ซื้อได้ หรือเมื่อผู้เยาว์จะไปซื้อรถยนต์ผู้แทนโดยชอบธรรมรู้เรื่องนี้ แต่ก็ไม่ได้ห้ามปรามหรือขัดขวางแต่ประการใด จึงถือว่าเป็นการให้ความยินยอมโดยปริยาย

ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องให้ความยินยอมเมื่อใด

การให้ความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมนั้น ต้องให้ก่อนที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรม หรืออย่างช้าขณะที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรม ถ้าให้ความยินยอมภายหลังถือว่าเป็นการให้สัตยาบัน เช่น ผู้เยาว์ต้องการทำนิติกรรมซื้อรถยนต์ 1 คัน ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องให้ความยินยอมก่อนที่ผู้เยาว์จะซื้อรถยนต์ หรือขณะกำลังซื้อรถยนต์

- (1) ได้ปฏิบัติภารกิจชำระหนี้แล้ว
- ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน (2) ได้มีการเรียกให้ชำระหนี้แล้ว
- (3) ได้มีการให้ประกันเพื่อหนี้

ผลของการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

เมื่อผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมแล้ว นิติกรรมนั้นย่อมสมบูรณ์มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม นิติกรรมนั้นย่อมเป็นโมฆียะ (มาตรา 21) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้น มิใช่ว่าเป็นนิติกรรมที่สูญเปล่าไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย นิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้นยังใช้ได้อยู่จนกว่าจะถูกบอกล้าง เมื่อบอกล้างแล้วจะทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก และคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ผู้มีสิทธิบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะคือ ตัวผู้เยาว์เอง และผู้แทนโดยชอบธรรม ถ้าผู้เยาว์ต้องการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ ผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน หรือเมื่อตัวผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะก็สามารถบอกล้างนิติกรรมนั้นได้โดยลำพังตนเอง

เช่น ผู้เยาว์ไปซื้อรถยนต์ 1 คันโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม นิติกรรมซื้อขายรถยนต์ที่ผู้เยาว์ทำกับผู้ขายนั้นย่อมเป็นโมฆียะ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน เมื่อเป็นโมฆียะแล้วผู้มีสิทธิบอกล้าง คือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ เมื่อบอกล้างแล้วทำให้โมฆียะกรรมนั้นกลายเป็นโมฆะ คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ผู้เยาว์ต้องคืนรถยนต์ให้กับผู้ขาย และผู้ขายต้องคืนเงินให้แก่ผู้เยาว์

นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้ตามลำพังตนเอง

ตามปกติแล้วผู้เยาว์จะทำนิติกรรมต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมแล้ว จะทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะ แต่มีนิติกรรมบางประเภทที่ผู้เยาว์สามารถทำได้ตามลำพังตนเอง และมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม นิติกรรมเหล่านี้มีดังนี้คือ

1. นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์ได้ไปซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง หรือนิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง (มาตรา 22) ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.1 นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์ได้ไปซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง เช่น นาย ก. มอบเงินให้เด็กชาย ข. ผู้เยาว์ 20,000 บาท โดยไม่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน เด็กชาย ข. สามารถทำสัญญารับเงินจำนวนนี้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม เพราะสัญญาให้เงินนี้ผู้เยาว์เป็นผู้ได้รับประโยชน์ฝ่ายเดียว ผู้เยาว์ไม่เสียประโยชน์เลย แต่ถ้าสัญญานี้มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพันแล้ว ผู้เยาว์ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน เช่น นาย ก. ให้เงินเด็กชาย ข. โดยมีเงื่อนไขว่า เมื่อนาย ก. แก่ชรา เด็กชาย ข. ต้องมาเลี้ยงดูนาย ก. เช่นนี้ถ้าเด็กชาย ข. ต้องการรับเงินนั้น จะต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน

1.2 นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง เช่น เด็กชาย ข. ผู้เยาว์เป็นหนี้นาย ก. อยู่ 10,000 บาท ต่อมานาย ก. ต้องการจะปลดหนี้รายนี้ให้เด็กชาย ข. ซึ่งจะทำให้หนี้รายนี้ระงับสิ้นไป สัญญาปลดหนี้รายนี้เด็กชาย ข. ไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม เพราะเป็นสัญญาที่ทำให้เด็กชาย ข. หลุดพ้นจากการที่จะต้องชำระหนี้ให้กับนาย ก.

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการต้องทำเองเฉพาะตัว (มาตรา 23) นิติกรรมเช่นนี้ผู้เยาว์ทำได้เองโดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม เช่น การรับรองบุตร

ตัวอย่าง ผู้เยาว์อายุ 19 ปีมีบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย 1 คน ผู้เยาว์จดทะเบียนรับรองบุตรคนนี้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม

3. นิติกรรมซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะรูป และจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควรของผู้เยาว์ ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร (มาตรา 24) เช่น ผู้เยาว์เป็นนักเรียนต้องซื้อเครื่องเขียนแบบเรียน ต้องซื้อเสื้อผ้า รองเท้าเพื่อใส่ไปโรงเรียน การซื้อเช่นนี้เป็นการสมแก่ฐานะรูปของผู้เยาว์ และเป็นการจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร แต่ถ้าผู้เยาว์ต้องการซื้อรถยนต์เพื่อขับไปโรงเรียน ถ้าเป็นสิ่งที่เกินฐานะและเกินความจำเป็นแล้ว ผู้เยาว์จะต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน

4. ผู้เยาว์ทำพินัยกรรม

ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม (มาตรา 25) ถ้าผู้เยาว์ทำพินัยกรรมโดยมีอายุไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์ พินัยกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ (มาตรา 1703)

5. ผู้เยาว์ประกอบธุรกิจการค้าหรือทำสัญญา เป็นลูกจ้าง ในกรณีผู้เยาว์ประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่น หรือในการทำสัญญาเป็นลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงานนั้นต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (มาตรา 27)

2.คนไร้ความสามารถ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการี กล่าวคือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือ พนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริต ผู้นั้นเป็นคน ไร้ความสามารถศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้ อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ผลของการเป็นคนไร้ความสามารถ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 ได้บัญญัติไว้ว่า การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำลง การนั้นเป็นโมฆียะ

ตามที่มาตรา 29 ได้ใช้คำว่า “การใด ๆ” นั้น ก็ย่อหมายถึง นิติกรรมเท่านั้น ดังนั้นผลของนิติกรรมทุกชนิดที่ทำลงโดยคนไร้ความสามารถก็จะมีผลเป็นโมฆียะทันที ไม่ว่าจะได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาลหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้โดยไม่ให้หมายความรวมถึง นิติเหตุแต่อย่างใดโดยพิจารณาได้จากเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ที่บัญญัติว่า บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด ดังนั้นการทำละเมิดของคนไร้ความสามารถ เช่น ใช้ไม้ตีกระจกร้านค้าแตกเสียหาย ก็ต้องยังคงรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายต่อเจ้าของร้านค้า จะมาอ้างว่าเป็นโมฆียะไม่ได้

3. คนเสมือนไร้ความสามารถ

หลักเกณฑ์ของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 32 บัญญัติว่า "บุคคลใดมีกายพิการ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤตีสຸຣຸຍສຸຣຸຍເສເພລເປັນອາຈິณ หรือติดสุรாயาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้" จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่าการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถมีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

1. มีเหตุบกพร่องบางอย่าง เหตุบกพร่องที่ศาลอาจสั่งให้บุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้แก่

1.1 กายพิการ

1.2 จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

1.3 ประพฤตีสຸຣຸຍສຸຣຸຍເສເພລເປັນອາຈິณ

1.4 ติดสุรாயาเมา

1.5 มีเหตุอื่นทำนองเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วใน 1.1 - 1.4

2. ไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวเพราะเหตุบกพร่องดังกล่าวเมื่อมีเหตุบกพร่อง 5 ประการดังกล่าวแล้ว

ผลของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถมีดังนี้คือ

1. ต้องอยู่ในความพิทักษ์ บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ (มาตรา 32 วรรค 2)

ผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถ ได้แก่

1. ผู้เยาว์เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้พิทักษ์ (มาตรา 1569) ผู้ใช้อำนาจปกครอง ได้แก่บิดามารดาของบุตร
2. บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรสเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ให้บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาเป็นผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 1569/1)
3. สามีหรือภรรยาเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถภรรยาหรือสามีย่อมเป็นผู้พิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้พิทักษ์ก็ได้ (มาตรา 1463)

2. ไม่สามารถทำนิติกรรมบางชนิด

ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถจะทำนิติกรรมดังกล่าว ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์เสียก่อน มิฉะนั้นแล้วนิติกรรมนั้นจะเป็นโมฆียะ ส่วนตัวผู้พิทักษ์ก็คงมีอำนาจเพียงให้ความยินยอมเท่านั้น จะกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถไม่ได้ นิติกรรมที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 เช่น

1. นำทรัพย์สินไปลงทุน
2. รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น
3. กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
4. รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้
5. เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดระยะเวลาเกินกว่า 6 เดือน

3. ภูมิลำเนา

ภูมิลำเนาคือที่อยู่ตามกฎหมายของบุคคลโดยกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นอยู่ ณ ที่นั้นเสมอไป แม้ความจริงจะปรากฏว่าบุคคลนั้นไปจากที่อยู่แล้วไปอยู่ที่อื่นชั่วคราวก็ตาม เช่น เดินทางไปต่างจังหวัด เป็นต้น

4. สัญชาติ

เป็นเครื่องมือในการกำหนดหรือผูกพันบุคคลนั้น จำต้องมีสิทธิและหน้าที่ต่อประเทศชาติที่ตนสังกัดอยู่

ทรัพย์สินและทรัพย์สิน

- ความหมายของทรัพย์สินและทรัพย์สิน
- ประเภทของทรัพย์สิน
- ส่วนประกอบของทรัพย์สิน
- ทรัพย์สินสิทธิและบุคคลสิทธิ
- ประเภทของทรัพย์สิน
- การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์
- แคนแห่งกรรมสิทธิ์และการใช้กรรมสิทธิ์

1. ความหมายของทรัพย์สินและทรัพย์สิน

ทรัพย์สิน = วัตถุมีรูปร่าง เช่น บ้าน โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น

ทรัพย์สิน = ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง อาจมีค่า และ
ถือเอาได้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น

2. ประเภทของทรัพย์สิน

มี 4 ประเภท คือ

1.อสังหาริมทรัพย์

- ▶ ที่ดิน
- ▶ ทรัพย์สินติดกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร
- ▶ ทรัพย์สินประกอบเป็นเนื้อเดียวกัน
- ▶ ทรัพย์สิน สิทธิที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง เป็นต้น

2.สังหาริมทรัพย์

- ▶ ขนย้าย เคลื่อนที่ได้
- ▶ กำลังแรงแห่งธรรมชาติ เช่น แก๊ส น้ำมัน เป็นต้น
- ▶ สิทธิจำนำ ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

2. ประเภทของทรัพย์สิน (ต่อ)

3. ทรัพย์สินแบ่งได้และทรัพย์สินแบ่งไม่ได้

ทรัพย์สินแบ่งได้

- เมื่อแบ่งหรือแบกแล้วทรัพย์สินนั้นต้องมีความสมบูรณ์ตัวของมัน เช่น ข้าวสาร น้ำตาล เกลือ เป็นต้น

ทรัพย์สินแบ่งไม่ได้

- ทรัพย์สินที่แบ่งไม่ได้ตามสภาพ เช่น สัตว์พาหนะ บ้าน รถยนต์ เป็นต้น
- ทรัพย์สินที่กฎหมายถือว่าแบ่งไม่ได้ เช่น หุ้นของบริษัท ทรัพย์สินส่วนควบ ภาระจำนอง เป็นต้น

4. ทรัพย์สินนอกพานิชย์

ทรัพย์สินที่ไม่สามารถถือเอาได้ และทรัพย์สินที่โอนแก่กันไม่ได้โดยชอบกฎหมาย
เช่น ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

3. ส่วนประกอบของทรัพย์

- ทรัพย์หรือทรัพย์ประธานอาจมีส่วนประกอบเข้ามา โดยอาศัยแม่ทรัพย์เป็นหลัก ส่วนประกอบดังกล่าวมี 3 ประเภท คือ
 1. ส่วนควบของทรัพย์
 2. อุปกรณ์
 3. ดอกผลของทรัพย์

1. ส่วนควบของทรัพย์

ส่วนควบของทรัพย์ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. ส่วนนั้นต้องเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์นั้น หากไม่มีส่วนนั้นแล้วทรัพย์นั้นจะใช้ประโยชน์ไม่ได้ เช่น หลังคาเป็นส่วนควบของบ้าน เป็นต้น

2. ต้องมีสภาพไม่แยกจากกันได้ นอกจากจะทำลาย ทำให้บุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์นั้นเปลี่ยนแปลงรูปทรงหรือสภาพไป เช่น หากล้อรถยนต์แยกออก จะไม่สามารถขับรถยนต์ได้ เป็นต้น

▶ **ประโยชน์** = เพื่อวินิจฉัยว่ากรรมสิทธิ์ในส่วนควบของทรัพย์นั้นเป็นของใคร เพราะกฎหมายบัญญัติว่า “เจ้าของทรัพย์ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในส่วนควบของทรัพย์นั้น”

2. อุปกรณ์

- สังหาริมทรัพย์
- ทรัพย์ประธาน+อุปกรณ์
- เพื่อประโยชน์จัดการดูแล ใช้สอย หรือรักษาทรัพย์ที่เป็นประธาน
- เช่น รถยนต์+ยางอะไหล่ เรือ+ ไม้พาย เป็นต้น
- ประโยชน์ = ผู้รับโอนทรัพย์ที่เป็นประธานย่อมได้รับ โอนอุปกรณ์ไปด้วย เว้นแต่จะมีข้อตกลงไว้เป็นอย่างอื่น

หากไม่มีทรัพย์ประธานทรัพย์อุปกรณ์ก็จะดำรงอยู่ไม่ได้ อย่างที่เราได้เคยศึกษาแล้วว่าทรัพย์ประธานคือทรัพย์ที่มีความสำคัญที่สุดหรือเป็นทรัพย์ตัวหลัก ถ้าไม่มีทรัพย์ประธานก็จะมีทรัพย์อุปกรณ์ ตัวอย่างเช่น เครื่องดนตรีที่ชื่อว่ากีตาร์ ตัวกีตาร์ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ประธาน ส่วนสายกีตาร์ก็นำมาใส่ถือเป็นทรัพย์อุปกรณ์ของตัวกีตาร์ แต่ถ้าไม่มีตัวกีตาร์ มีแต่สายกีตาร์ สายนั้นก็ถือไม่ถือเป็นทรัพย์อุปกรณ์ หรืออย่างเรือพาย ตัวเรือถือเป็นทรัพย์ประธาน พายเป็นทรัพย์อุปกรณ์ของเรือ

3. ดอกผลของทรัพย์

- **ดอกผลธรรมดา** คือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์ซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์ โดยการมีหรือใช้ทรัพย์นั้นตามปกติ และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์นั้น เช่น ผลไม้ ลูกสัตว์ น้่านมสัตว์ เป็นต้น
- **ดอกผลนิตินัย** คือทรัพย์หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์จากผู้อื่น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า เงินปันผล เป็นต้น

4. ประเภทของทรัพย์สิน

1. กรรมสิทธิ์
2. สิทธิครอบครอง
3. ภาระจำยอม
4. สิทธิอาศัย
5. สิทธิเหนือพื้นดิน
6. สิทธิเก็บกิน
7. ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์

1. กรรมสิทธิ์

- คือสิทธิแห่งการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน บุคคลซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมมีสิทธิต่างๆ ดังนี้
 1. สิทธิครอบครอง
 2. สิทธิใช้สอยและได้ซึ่งดอกผล
 3. สิทธิจำหน่ายจ่ายโอน
 4. สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้
 5. สิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น

2. สิทธิครอบครอง

- ตามมาตราที่ 1367 คือสิทธิที่จะยึดครอบครองทรัพย์สินเพื่อตน

3. ภาระจำยอม

- ▶ คือการที่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ต้องยอมรับภาระบางอย่างซึ่งกระทบทรัพย์สินของตน หรือต้องงดเว้นการใช้สิทธิบางอย่างอันมีอยู่ในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้น เพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่น (มาตรา 1367)
เช่น เจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งต้องยอมให้เจ้าของที่ดินอีกแปลงหนึ่งเดินผ่านที่ดินของตน เป็นต้น

4. สิทธิอาศัย

สิทธิที่จะอยู่ในโรงเรือนผู้อื่นโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าหรือผลประโยชน์อื่นใดตอบแทน (มาตรา 1402)

ข้อตกลงเรื่องสิทธิอาศัยนั้นเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้มีผลทางกฎหมายคู่สัญญาจะต้องทำการจดทะเบียนให้ถูกต้อง โดยระบุข้อความไว้บนเอกสารสิทธิ (โฉนดที่ดิน) เพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบและรับทราบถึงสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ การได้มาซึ่งสิทธิอาศัยนั้น ทำให้ผู้มีสิทธิอาศัยสามารถอยู่อาศัยในทรัพย์สินได้ตลอดระยะเวลาที่ระบุไว้เท่านั้น

การจำกัดเวลาของสิทธิอาศัยนั้น อาจจะกำหนดเวลาไว้ หรือจำกัดตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้ แต่ถ้ากำหนดเวลาไว้ กำหนดเวลานั้นจะต้องไม่เกิน 30 ปี

5. สิทธิเหนือพื้นดิน

- ▶ คือการที่บุคคลมีสิทธิเป็นเจ้าของโรงเรือน สิ่งก่อสร้าง หรือสิ่งเพาะปลูกบนดินหรือใต้ดินของผู้อื่น (มาตรา 1402)

6. สิทธิเก็บกิน

- ▶ คือการที่บุคคลมีสิทธิเป็นเจ้าของโรงเรือน สิ่งก่อสร้าง หรือสิ่งเพาะปลูกบนดินหรือใต้ดินของผู้อื่น (มาตรา 1402)

ตัวอย่าง: บิดามารดาที่จะยกอสังหาริมทรัพย์ให้แก่บุตร แต่เกรงว่าบุตรจะเนรคุณไม่เลี้ยงดูตนตอนชรา ควรจดทะเบียนสิทธิเก็บกินในอสังหาริมทรัพย์นั้นตลอดชีวิตไว้ด้วย

7. ภาวะติดพันในอสังหาริมทรัพย์

- คือสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เป็นคราวๆจากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น หรือมีสิทธิได้ใช้และถือเอาซึ่งประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นตามที่ระบุไว้ (มาตรา1429)

ตัวอย่าง: นายแดงเป็นเจ้าของของคอนโดมิเนียม นายแดงทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนยอมให้นายดำมีสิทธิในค่าเช่าคอนโดมิเนียมนั้นตามที่ระบุไว้ในนิติกรรมเป็นคราวๆโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตผู้รับประโยชน์ก็ได้ (มาตรา 1430)

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์

- ในบรรดาทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ อาจได้มาโดย**นิติกรรม**หรือ**โดยผล**ของกฎหมาย

การได้มาโดยนิติกรรม เช่น โดยสัญญาซื้อขาย สัญญาแลกเปลี่ยน หรือสัญญายกให้ เป็นต้น

การได้มาโดยผลทางกฎหมาย

1. ได้มาโดยหลักส่วนควบ ดังนี้

1.1 ส่วนควบโดยธรรมชาติ เช่น ที่ดินแปลงใดที่เกิดทิ้งอกริมตลิ่ง ส่วนที่งอกย่อมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินแปลงนั้น

1.2 ส่วนควบโดยการปลูกสร้าง

การสร้างโรงเรือนรुकล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น บุคคลใด สร้างโรงเรือนรुकล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต ท่านว่าบุคคล นั้นเป็นเจ้าของโรงเรือนที่สร้างขึ้น แต่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของ ที่ดินเป็นค่าใช้ที่ดินนั้นและจดทะเบียนเป็นภาระจำยอม

การได้มาโดยผลทางกฎหมาย (ต่อ)

2. การได้มาโดยเข้าถือเอาสิ่งหาทรัพย์ไม่มีเจ้าของ บุคคลอาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์แห่งสิ่งหาทรัพย์อันไม่มีเจ้าของโดยถือเอา เว้นแต่การเข้าถือเอานั้นต้องห้ามตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนสิทธิของบุคคลอื่นที่จะเข้าถือเอาสิ่งหาทรัพย์นั้น เช่น การจับสัตว์ป่า จับปลาในทะเล หรือเก็บผลไม้ในป่า เป็นต้น

3. การได้มาซึ่งทรัพย์สินหาย ถ้าผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหายได้ปฏิบัติตามบัญญัติมาตรา 1323 แล้ว (เช่น มอบทรัพย์สินนั้นแก่ตำรวจเพื่อสืบหาเจ้าของ) และผู้มีสิทธิจะได้รับทรัพย์สินนั้นมิได้เรียกเอาคืนภายใน 1 ปีนับแต่วันที่เก็บได้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ตกแก่ผู้เก็บได้

การได้มาโดยผลทางกฎหมาย (ต่อ)

4. การได้กรรมสิทธิ์โดยอายุความ หรือโดยการครอบครองโดยปรักษ์

กรรมสิทธิ์นั้นอาจได้มาโดยอายุความตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ 3 แห่งบรรพนี้

บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยสงบ เปิดเผย ด้วยเจตนา

เป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี ถ้า

เป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี **บุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์**

การได้มาโดยผลทางกฎหมาย (ต่อ)

5. การได้ที่ดินตามกฎหมายที่ดิน ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดินนั้น บุคคลอาจได้มาตามกฎหมายที่ดิน

แดนแห่งกรรมสิทธิ์และการใช้กรรมสิทธิ์

แดนแห่งกรรมสิทธิ์

ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น

แดนแห่งกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นกินทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดินด้วย

หมายความว่าเจ้าของที่ดินมีสิทธิที่จะใช้สอย หรือขีดขวางมิให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับที่ดินของตน รวมทั้งเหนือพื้นดินขึ้นไป และใต้พื้นดินลงไป

เช่น มีสิทธิห้ามผู้ใดขึงสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ผ่านที่ดินของตน หรือห้ามผู้ใดมาขุดเจาะทำเหมืองแร่ใต้ที่ดินของตน เป็นต้น

การใช้กรรมสิทธิ์

เจ้าของทรัพย์สินผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มีสิทธิใช้กรรมสิทธิ์ดังนี้

1. มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้น
2. มีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินนั้น
3. มีสิทธิได้ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น
4. มีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินนั้นจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้
5. มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อจำกัดสิทธิแห่งเจ้าของอสังหาริมทรัพย์

เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจถูกจำกัดสิทธิในการใช้กรรมสิทธิ์บางประการตาม มาตรา 1339 ถึงมาตรา 1355 เช่น

1. เจ้าของที่ดินจำต้องรับน้ำซึ่งไหลตามธรรมชาติจากที่ดินสูงมาในที่ดินของตนซึ่งอยู่ต่ำกว่า
2. จะขุดบ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก หลุมรับปุ๋ย หรือหลุมรับขยะมูลฝอย ในระยะ 2 เมตร จากแนวเขตที่ดินไม่ได้
3. เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อกัน และเอาไว้เสีย ถ้ามีกิ่งไม้ยื่นล้ำเข้ามา เมื่อเจ้าของที่ดินได้บอกผู้ครอบครองที่ดินติดต่อกันให้ ตัดภายในเวลาอันสมควรแล้ว แต่ผู้นั้นไม่ตัด เจ้าของที่ดินตัดเอาเสียได้

ข้อจำกัดสิทธิแห่งเจ้าของอสังหาริมทรัพย์

4. ที่ดินแปลงใดมีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกถึงถนนสาธารณะได้ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นมีสิทธิจะทำทางผ่านที่ดินซึ่งล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ **เรียกว่าทางจำเป็น** แต่ผู้มีสิทธิจะผ่านต้องใช้ค่าทดแทนให้เจ้าของที่ดินที่มีทางผ่านนั้น

Pre-Post Test

1. ทรัพย์และทรัพย์สิน แตกต่างกันอย่างไร?
2. ทรัพย์สินมีกี่ประเภท อะไรบ้าง และ ยกตัวอย่างแต่ละประเภท?

1. ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันได้คือ

ก. ทรัพย์สินทุกชนิดย่อมซื้อขายกันได้

ข. ทรัพย์สินที่มีตัวตนอยู่แล้ว

ค. ทรัพย์สินที่กฎหมายไม่ห้ามซื้อขายกัน

ง. ทรัพย์สินที่โดยสภาพย่อมถือเอาได้ และไม่มี
กฎหมายห้ามซื้อขายกัน

2. ทรัพย์สินใดต่อไปนี้ซื้อขายกันไม่ได้

ก. ทรัพย์สินในอนาคต

ข. ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ

ค. สิทธิที่ยังไม่มีกฎหมายรับรอง

ง. สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

Thank you

